

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht - Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, Meerkerk. Telefoon 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrekening 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

Meditatie

DE WET VAN HET TARWEGRAAN

Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien.

Jesaja 53 : 10b

Dit woord uit Jesaja 53 zegt ons wat de bedoeling is van het opschrift boven deze meditatie. Het is toch naar Jezus' eigen woord (Joh. 12 : 24) de wet van het tarwegraan, dat de tarwekorrel moet sterven om vrucht, om veel vrucht voort te brengen.

Welnu, dat zegt de profeet in onze tekst van de lijdende Knecht des Heeren: als de tarwekorrel sterft, brengt ze vrucht voort. Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld heeft zo zal Hij zaad zien! Het schuldoffer werd onder het oude Testament gebracht tot boetedoening voor de zonde, zodat de zonde werd weggenomen. Het schuldoffer werd gebracht, wanneer, wanneer men zich b.v. vergrepen had aan de eigendom van de naaste of van God of van de priesters (b.v. door achterhouden van de tienden of van de eerstelingen). Het schuldoffer werd vrijwillig gebracht. Dus niet, omdat de zonde was ontdekt, maar omdat men de last van het schuldgevoel niet meer kon dragen, ging men naar de priester, beledigd zijn schuld en bracht het offer, dat altijd bestond uit een stuk kleinvee en dat, ook al was men arm, niet vervangen mocht worden door b.v. een paar tortelduiven of door een halve efa bloem.

En nu hebben wij ons vergrepen op vreselijke wijze aan wat Gods eigendom is. Wij hebben Zijn eer geroofd, Zijn deugden geschonden, Zij rechten vertrapt. Maar wie brengt het schuldoffer? Wie zal het offer brengen, dat God behaagt? Het offer, dat schuld verzoent en dat God bevredigt? Wie zal het offer brengen? O, werd dit voor u de levensvraag? Waar is het offer? Waar is het lam? Het is waar: ook het schuldoffer uit het oude Testament geeft het antwoord niet! Immers: Geen slachtvee, geen altaren vol spijs ten offer, waren het voorwerp van Gods lust! Brandofferen noch offers voor de schuld, voldeden aan Gods eis, noch eer! Maar, o eeuwig wonder van Gods liefde, God zorgt zelf voor het offer, voor het Lam. Hoort dan het evangelie: Maar het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen! Hem! Dat is Zijn eigen, Zijn eniggeboren, Zijn geliefde Zoon! Of zou het geen eeuwigheidswerk zijn, om dat in te leven en te bewonderen? Het behaagde de Heere, het was Zijn goddelijk vermaak, om Zijn eigen Zoon te verbrijzelen, stuk te stoten onder Zijn vloek. Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt.....

De Vader geeft Zijn Zoon, maakt Hem krank, verbrijzelt Hem! En de Zoon stemt ermee in. Deed dit al van eeuwigheid. Gedreven door eeuwige liefde. Het was ook Zijn behagen, Zijn lust: Toen zeid' Ik: "Zie, Ik kom, o Heer"; de rol des boeks is met Mijn Naam vervuld!" Hij geeft vrijwillig Zijn ziel tot een schuldoffer. "Mijn ziel, U opgedragen, wil U alleen behagen, Mijn liefd' en ijver brandt!" En dit offer behaagt de Vader! Volkomen! Als dit Tarwegraan in de aarde valt, is de vrucht gewaarborgd! Hij zal zaad zien! Zijn eigen zaad! Zijn eigen vrucht! Dat zaad is Gods uitverkoren kerk. Het zijn degegevenen des Vaders. De Heere Jezus moest sterven, om het zaad te verkrijgen, dat Hem van de Vader was toegezegd als loon op Zijn arbeid.

beid. Dat zaad verkrijgt Hij, als Hij hen wederbaart door Zijn Woord, toegepast door Zijn Geest. Hij zegt: "Ontwaakt, gij, die slaapt en staat op uit de doden!" En dan rijdt Hij zegenrijk de harten binnen op het Woord van Zijn Waarheid in heilige zachtmoedigheid. Hij zal zaad zien! Zaad, geboren uit Zijn eigen offer! En dat zaad vertoont Zijn eigen beeld. In het natuurlijke leven vertonen de kinderen het beeld van de ouders. Maar nu is de geboorte van Boven nodig, om op Jezus te gelijken, om Zijn beeld te vertonen. Zo zal Hij zaad zien. Het is Koninklijk zaad. Misschien arm en veracht in de wereld, maar bij God bekend en geacht. De troon en de kroon zijn voor hen gewaarborgd.

Zo zal Hij zaad zien. Nee, Koning Jezus is nooit zonder onderdanen. Zijn zaad zal eeuwig zijn! Het woord "zaad" staat in onze tekst in het meervoud: "zaden". Dat zal wel willen duiden op het grote getal, op de schare, die niemand tellen kan. Hij zal zaad zien! Zien! Jezus ziet Zijn zaad. Dat zaad leeft altijd voor Zijn ogen. Ook vandaag ziet Hij Zijn zaad!

Behoren wij al tot Zijn zaad, door geboorte uit de Heilige Geest? De Heere ziet Zijn zaad. Er kunnen er zijn, van wie niemand het nog weet, die zelf vrezen dat ze het niet zijn, maar die de Heere toch kent als Zijn zaad. Want Hij kent degenen, die de Zijnen zijn. En Hij houdt ze in het oog. Hij ziet ze, als ze bevend naderen, of als ze met vrijmoedigheid mogen toegaan tot de troon der genade. Hij ziet ze, en hun bloed, hun tranen en hun lijden, zijn dierbaar in Zijn oog! En dat zien van Zijn zaad verschaft Hem diepe, heilige vreugde. Zij zijn immers de vrucht van Zijn eigen werk. En tevens de gegebenen van Zijn Vader. Zij zijn de paarlen in Zijn kroon! Hij ziet ze en bewaart ze en houdt ze vast en brengt ze thuis. Hij geeft Zijn schapen het eeuwige leven en ze zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid.

Wat een vertroostende gedachte: de Heere ziet mij! Ik ben niet alleen! Niet alleen in mijn strijd, in mijn moeite, in mijn lijden! Hij ziet mij en: milde handen, vriendelijk' ogen, zijn bij Hem van eeuwigheid! Maar ach, hoewel mijn ziel dit weet.....! Maar nee!

Wat buigt gij u neder, o mijn ziel, en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God! Hoop op Zijn Christus! Hij ziet Zijn zaad! Mijn ontrouw doet Zijn trouw niet teniet! Ik zal Hem nog loven!

Vlietstra

ONTMOETINGSDAG te SLIEDRECHT - CENTRUM D.V. zaterdag 1 april 1978

We nodigen alle vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand uit om deze ontmoetingsdag bij te wonen. Ook anderen zijn van harte welkom.

Het programma ziet er als volgt uit:
MORGENSAMENKOMST, aanvang 10.00 uur v.m.

Opening: Ds. G. Blom,
Spreker: Ds. D. Slagboom,
Slotwoord: Ds. P. Beekhuis.
PAUZE, vanaf ongeveer 12 uur.

MIDDAGSAMENKOMST, aanvang 2 uur n.m.
Opening: Ds. H. C. van der Ent,
Spreker: Ds. M. Vlietstra,
Slotwoord: Ds. M. C. Tanis.

VAN DE ADMINISTRATIE

Met het oog op de 1ste Ontmoetingsdag in 1978, die D.V. zaterdag 1 april in Sliedrecht zal worden gehouden, zal de gelegenheid worden gegeven, om gezamenlijk den, berichen wij, dat vanuit Alphen aan den Rijn en daarheen te gaan. Gaarne tijdige opgaaf aan het bekende adres: J. v. d. Bosch, Oudshoornseweg 96, Alphen aan den Rijn, telef. 73025. Ook voor de administratie zijn deze dagen zeer belangrijk; vandaar opgewekt tot trouw bezoek, breng ook vrienden en bekenden mede. Verder medegedeeld dat wij weer 6 nieuwe abonnees konden noteren, terwijl wij aan giften ontvingen f 264,50. Voor alles onze dank en bij den voortduur aanbevolen. Voor Ds. de Butter ontvingen wij f 25,— en voor de school te Dundas van P. V. te N. f 250,—. Wie verrast ons D.V. een volgende maal?

Administratie adres: Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn. Giro 70.43.50.

v. d. L.

De samenkomst zal ongeveer om 4 uur n.m. eindigen, zodat ook de bezoekers, die van verre komen, weer tijdig huiswaarts kunnen keren. Er wordt weer gezorgd voor gratis koffie en frisdrank.

De reizigers per trein worden zoals gebruikelijk per bus van en naar de trein gebracht.

We verwachten evenals vorige keren weer vele bezoekers. En, wat het voornaamste is, de Heere moge ook deze keer weer spreken door Zijn gunstrijke tegenwoordigheid.

B.

SCHOOL VOOR DUNDAS en HAMILTON

Op rekening 34.13.58.053 van de Rabobank te Meerkerk (postrekening 129785) werd overgeschreven een bedrag van f 25,— als gift van B. te U. Zelf ontvingen we een gift van f 100,—. Voor beide giften hartelijk dank. Het doet goed, dat er nog regelmatig giften voor deze school binnenkomen.

B.

CATECHISMUS, LEERBOEK VAN DE ORDE DES HEILS. ZONDAG 41.

Wij weten dat het huwelijk in de Schrift een voorname plaats heeft, daar het door de Heere ingesteld is en geheiligd werd door Christus. Het was langs de weg van het huwelijk, dat Maria, de moeder van de Heere Jezus, geboren werd. Opdat zij door de Heilige Geest in staat gesteld zou worden het heilig Kind Jezus te baren. En het is langs de weg van het huwelijk, dat de Heere Jezus door wederbarende genade, Zijn bruid van Zijn God en Vader ontvangt. Opdat Hij Zijn bruid, gekocht met Zijn bloed en bekleed met Zijn gerechtigheid, zou voorstellen aan de Vader. En daar de Heere dat uitwerkt en tot stand brengt langs de weg van het huwelijk, is de staat des huwelijks heilig. Een gezond huwelijksleven is dan ook voor het geestelijke leven van grote betekenis. Als gezegd wordt: "Gij zult niet echtbreken", dan wordt het ons hier door de wet van Christus op het hart gebonden. Want de wet van Adam, die wel hetzelfde zegt is toch de wet der zonde geworden. En al is het ook dat men met de beste bedoelingen komt tot de staat des huwelijks, buiten Christus om, dan baart dat toch nog de bitterste teleurstellingen. Waarom het ons dan ook op het hart gebonden wordt bij de huwelijksbevestiging te denken uit het zijn van Christus op de welbekende bruiloft, daar Hij het water daar in wijn kwam te veranderen. En tot op de dag van heden wordt dat in het geloof beleefd, zodat Hij

dan ook steeds meer de hoogste plaats bekomt in hart en leven. Het is bindend, opbouwend en vertroostend, wanneer Hij de wateren der verdrukking verandert in wijn van zoe- te en zalige vertroosting. En wat de kinde- ren betreft, die mogen Hem daarom niet ont- houden worden. Het is Zijn wil en wet, dat de ouders er mee tot Hem komen, opdat zij door Hem gezegend zouden worden, met tijdelijke, geestelijke en eeuwige zegeningen.

Het is de wil des Heeren, dat wij de zonde van onkuisheid, die door God vervloekt wordt, van harte vijand zijn, daar dat kwaad dan ook al niet op zichzelf staat. Het huwelijk is inge- steld tot volvoering van Gods raad in het za- ligen van zondaren. De Heere wil dat de vrouw zalig zal zijn in het baren van kinderen. En daarvan is de man dan niet uitgesloten. Het gaat dus in dat alles niet alleen om het verwekken van kinderen, maar ook om het za- ligen van kinderen, en zo is het dan ook door de liefde van Christus, de zonde van alle on- kuisheid van harte vijand te zijn, om er krach- tig tegen te strijden in afhankelijkheid van Zijn genade.

Wij moeten biddend leren leven uit het begin- sel der genade. En dat kan alleen als het de keus van ons hart is de vreze Gods te betrach- ten. Met wat goede voornemens en schone be- loften komen we niet ver. Het wordt er ge- woonlijk erger mee, daar het is een steunen op eigen kracht. Wat de vijandschap der onge- rechtigheid in de hand werkt, om er steeds dieper door in dat kwaad weg te zinken. Het gaat in elk opzicht, en dat is zowel in als bui- ten de heilige staat van het huwelijk, om de ootmoedige beleving van de afhankelijkheid des geloofs. En om sterk te zijn in de Heere, hebben wij de innerlijke beleving van onze zwakheid nodig. Het sterk zijn in zichzelf werkt de zonde in de hand. Want de mens is met al zijn hebbelijkheid en toegenegenheid niet tegen het kwaad der ongerechtigheid op- gewassen. En toch blijft de heilige staat des huwelijks door alles heen heilig. Wat het hu- welijk zijn diepe betekenis doet behouden te- genover de Heere. Zodat de mens, die daaraan voorbij gaat, ziel en lichaam komt te stellen onder de vloek der ongerechtigheid, dat wordt ons door de Schrift op het hart gebonden. En naarmate Gods dierbaar Woord, dat ons gege- ven is tot zaligheid, door ons veracht en ver- smaad wordt in de zorgeloosheid der onge- rechtigheid, zal het de mens hier vloeken in de consciëntie en eenmaal knagen als een worm in de buitenste duisternis. En zo zal de heilige staat des huwelijks, door de Heere geschonken tot zegen voor hete natuurlijke, zedelijke en geestelijke leven, eeuwig zijn vloek behouden tot straf. Wat ons door de wet des Heeren op het hart gebonden wordt, opdat het smekende in Christus gezocht zou worden te breken met dat kwaad. Om zo in de weg der bekering de verzoening met God ernstig te zoeken. Opdat het in hart en leven zou mogen zijn een strij- den tegen dat huwelijkskwaad. Om tot roem van de genade des Heeren de heilige staat des huwelijks te waarderen, in de vreze des Hee- ren. Om het ter harte te nemen, dat lichaam en ziel tempelen van de Heilige Geest zijn. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij.

Het menselijk lichaam is niet alleen een ge- wrocht van de Heilige Geest, doch ook een tempel van de Heilige Geest, om er in te wo- nen en te werken. Gelijk het gelaat des aard- rijks door de Geest des Heeren leeft en ver- nieuwd wordt, is de vernieuwing van moed en kracht door Hem. Niet alleen het menselijk le- ven, doch ook de kracht der gezondheid is een gave van de Heilige Geest. En daartoe heeft Christus de dood der ongerechtigheid voor Zijn rekening genomen. Want Hij heeft Zich- zelf door de eeuwige Geest Gode onstraffelijk opgeofferd. Zodat elk mens leeft door de ge- zegende offerande van Jezus Christus. Wat ons stelt onder een grote verantwoordelijkheid, de tempel des lichaams in afhankelijkheid van Zijn genade, rein te bewaren. Waartoe hier lichaam en ziel onderscheiden worden. Want de Heere heeft eerst ons lichaam geschapen tot een tempel voor onze ziel. En in die vere- niging kwamen zij een persoonlijk bestaan, de ikheid, die in elk opzicht, hoe verdorven ook in Adam, verbonden is aan de Heere en Zijn dienst op de erve des verbonds. En zo leeft onze ziel van meet af onder de bearbei- ding van de Heilige Geest. Waartoe zij heeft een onuitroeibaar besef, dat er een God is en Die het waardig is gediend, geliefd en gevreesd te worden. Zodat de Heere ons door het Woord van de Geest laat leven onder Zijn Goddelijke bearbeiding, om te zoeken de din-

gen die boven en eeuwig zijn. Het is dan ook het bevel des Heeren te woekeren met de ta- lenten door Hem geschonken, tot verkrijging van de dingen die gekend moeten worden tot zaligheid.

Maar is het tot roem van Gods genade in ons hart, te leren leven uit de innerlijke geloofsge- meenschap met Christus, dan is dat vrucht van de zaligmakende werkingen van de Heilige Geest. Het hart heeft dan een droefheid naar God die een onberouwelijke bekering werkt tot zaligheid. Om het zo met des te meer klaarheid te verstaan en ter harte te nemen, dat lichaam en ziel tempelen van de Heilige Geest zijn. En zo komt men steeds meer tot het besef, dat het de wil des Heeren is die bei- de zuiver en heilig te bewaren. Daarom dan ook dat heilig Goddelijk willen ons steeds meer gewillig doet worden, ernstig bezig te zijn in de dingen des Heeren. Het hart bekomt daardoor een innig vermaak in de wet des Heeren. En daarom verbiedt Christus, tot ze- gen voor ons hart, alle onkuise daden, geba- ren, woorden, gedachten, lusten en wat de mens daartoe trekken kan.

In het Goddelijk verbieden spreekt de wet van Christus lokkend tot ons. Zodat Zijn liefde in en door dat verbieden vloeit in het hart dat Zijn wet liefheeft. En het hart zegt dan met een innige afkerigheid van het kwade: "Hoe zou ik dan dit een zo groot kwaad doen en zondigen tegen God!" Zodat het gebod des Heeren de kracht is van het geloof dat door de liefde werkt.

De Heere verbiedt alle gebaren, waarmee men zijn begeerlijkheid tot de dienst der zonde te kennen geeft. Maar daarom moeten wij ook niet met een zekere neutraliteit tegenover de zonde staan. De vreze des Heeren moet een stempel drukken op het gebaar van onze le-vensopenbaring. Het leven der genade komt al in zijn eerste beginselen met de vreze des Heeren, in het gebaar van die levensopenba- ring, afkerig te staan tegenover de zonde. Zo- dat men dan met gekuiste bewoordingen gaat spreken van natuurlijke, geestelijke en ewui-ge dingen. Door de vreze des Heeren komt de gehele mens met zijn gehele levensopenbaring te staan in de dienst des Heeren. En dat geldt ook het menselijke denken, want onze ge- dachten zijn niet tolvrij. Men mag echt niet denken wat men wil. Want de Heere weet de gedachten des mensen. En het keerpunt van het innerlijk leven begint actief te worden bij het denken. Het wordt een denken uit het Woord des Heeren. En het hart zegt: "Hoe kostelijk zijn mij Uw gedachten". Zodat in het hart in die kracht alle boze gedachten die opkomen uit het verdorven bestaan, verfoeid en veroordeeld worden, om dat kwaad harte-lijk te belijden en te bewenen voor het aange- zicht des Heeren. Wat het hart steeds meer lust doet bekomen de Heere kinderlijk te vre-zen. Om alle boeken, platen en gesprekken die ons aftrekken van de Heere en Zijn dienst, te veroordelen in de kracht van Zijn genade. Want wij moeten de aantrekkingskracht, die van buiten af tot ons komt, verachten met de bede: "Trek mij, wij zullen U nalopen!" En de Heere zal ons brengen in de binnenkamers van Zijn heil, om Zijn uitnemende liefde te vermelden, want de oprechten hebben Hem lief.

Soest.

R. Kok.

HET BOEK ESTHER. De verlossing vanuit de troon

De tijding is gebracht door de snelle lopers. Welk een heil!

Zie, daar gaat Mordechai in zijn koninklijk kleed, het hemelsblauwe onderkleed en het linnen purper opperkleed, met een gouden kroon op het hoofd. Het is zijn ambtsgewaad. Heel de stad Suzan juichte en was vrolijk. En bij de Joden was licht en blijdschap en vreugde en eer.

Ja: „des avonds vernacht het gewezen, maar des morgens is er gejuich.” (Ps. 30)

Eens was er ook licht bij de Joden, in Gosen, toen over Egypte de bange plaag van de drie dagen durende dikke duisternis was.

Ook toen maakte de Heere bij Israël onder- scheid, waar geen onderscheid te maken viel, want ook Israël had de duisternis verdiend.

Nu weer bij Israëls l i c h t . Hoeveel lag hier tussen in. Israël afwijken van de Heere en van Zijn dienst en toen de verschrikkelijke balling- schap. Maar de ballingschap werd tot loute- ringsplaats. Gods trouw is oneindig over Zijn schuldig volk. Want HIJ was het, Die hun heil bewerkte! HIJ maakte het licht voor hetzelfde.

O, die wijze, allesbesturende Hand van God in Esthers geschiedenis, ja, in de geschiedenis van het Bondsvolk, maar ook in het leven van 's Heeren gunstvolk!

De nachten van bestrijding en druk kunnen zo bang zijn.

Maar de Heere doet de „doodsschaduw veran- deren in de morgenstond.”

De dag der verlossing is aangelicht, de dertien- de Adar!

Op die dag is uitgekomen, hoe ondanks het feit dat der Joden verschrikking op de vijan- den gevallen is; ja, vele heidenen tot het Jo- dendom overgingen, de haat van vele vijanden bleek. Zij hebben de verdelging willen door- zetten. Want we lezen, dat de Joden in de burgt Suzan 500 vijanden doodden en 75.000 in al de landschappen.

Zo keerde God wel duidelijk de rollen om.

Esther deed nog een verder verzoek, namelijk dat ook een tweede dag gegeven zou worden ter verdediging en ook, dat de 10 zonen van Haman zouden omgebracht worden, aan de galg gespietst. En het is gebeurd.

Men heeft dit Esther zeer kwalijk genomen onder de Schriftverklaarders.

Toch is dit o.i. onjuist.

Het betrof hier een heilige oorlog, de oorlog des Heeren. De gedachtenis van Haman moest toch geheel uitgegroeid worden, naar 's Hee- ren bevel aan Mozes. Exod. 17.

Het volk heeft hun handen niet uitgestoken naar de buit, ofschoon het daartoe permissie had. Dit staat er wel drie maal.

Zo heersten de Joden over hun vijanden.

Dure roeping voor Gods strijdende kerk, die de strijd niet heeft tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten enz. Epheze 6.

Een ootmoedig gedenken werd aan dit feit der verlossing door Mordechai en Esther verbon- den: het Purimfeest, twee dagen van maaltij- den en blijdschap.

Wij hebben óók onze gedenkdagen, huiselijk en kerkelijk. Hoe brengen wij die door?

Beschamend moet het voor ons zijn, dat wij van Esther lezen, hoe zij weer een bevel gaf om te VASTEN. Uitdrukking van ootmoed, onwaardigheidsbesef bij Gods grote daden.

En nu het slot van deze geschiedenis.

Hierbij worden wij heengewezen naar de wer- ken en macht van Ahasveros, beschreven in de Perzische kronieken. Wilt U hiervan meer we- ten, wel sla die dan op. Maar ..... die zijn er niet meer. Ahasveros' macht is onderge- gaan.

En Mordechai? Van hem staat er een ander ge- tuigenis vermeld: hij was groot bij de Joden en aangenaam bij de menigte zijner broederen, zoekende het beste voor zijn volk en spreken- de voor de welstand van zijn ganse zaad!

Hij heeft zijn geloof niet verloochend. Zijn verhoging bracht hem niet tot het zoeken van het beste voor zichzelf, maar tot het zoeken van het beste voor zijn volk.

Waarin zoeken de overheden van nu het beste voor hun volk? En waarin de ambtsdragers der kerk? Waar in de leden onder elkaar?

Maar we eindigen in dit slot toch niet bij Mor- dechai.

Ver boven Mordechai rijst op de NAAM van JEZUS CHRISTUS, Die in de hoogste zin van het woord: Zijn volk aangenaam is, Die het beste gezocht heeft en altijd zoekt voor Zijn volk, ja, voor hun belangen pleit bij de Vader!

O lezer(es) smee om aan Zijn Voeten ge- bracht te worden om met Maria het goede deel daar te genieten!

En het allerbeste bewaart de Heere voor Zijn volk tot het laatst, dat is: „ontbonden te wor- den en met Christus te zijn.” Te zijn dan in zalige volkomenheid zonder dissonanten: als Godlovers!

v. L.

DE MODE

2

A. De omvang van het onderwerp

Het onderwerp "de mode" is erg uitgebreid. Dit zal u duidelijk worden als u de definitie van het woord "mode" hoort. Het woord "mode" komt van een woord, dat eigenlijk een bepaalde manier van doen te kennen geeft en dan in een bepaalde tijd. Als dit goed tot u doordringt dan komt de gehele geschiedenis, die met de mode te maken heeft, voor je aan- dacht te liggen. Twee honderd jaar geleden dacht men over heel veel dingen anders dan tegenwoordig. De oudere lezers, als ze eerlijk zijn, zullen het nog wel weten uit hun jeugd,

dat er toen mensen zijn veroordeeld op grond van zaken, de mode betreffende, waar nu eigenlijk geen mens meer over prakkizeert. Wanneer men bijvoorbeeld geen eigengebreide zwarte kousen droeg - er was in vele gevallen niets anders - dan werd men beslist voor een "moderne" versleten. De eerste, die het durfde te wagen om kousen te dragen van een enigszins afwijkende kleur, werd beslist met "schele ogen" aangezien.

We hebben het zelf meegemaakt, terwijl wij toch nog niet zoveel jaren tellen, dat we in onze studententijd eigengebreide "grijze" handschoenen droegen, omdat onze vingers te lang waren en onze portemonnaie te dun om andere te kopen. Met deze "wereldse" dingen aan kwamen we een vrouw tegen met eigengebreide zwarte handschoenen, waar alleen maar een duim ingebreid was. Doch zij gevoelde het als haar roeping om ons daar eens goed op te wijzen, wat zij dan op haar manier grondig deed. Ik veroordeel daarom deze vrouw niet. Ik geloof, dat zij het echt wel goed bedoelde, doch ik geloof niet, dat er thans nog velen zijn, die een dergelijke manier van denken nog serieus nemen. De tijden zijn veranderd en wij zijn allemaal meer of minder meegegaan, om de doodeenvoudige reden, dat dit in vele opzichten niet anders kan. Want de materialen, die men vroeger had, worden thans praktisch niet meer gebruikt. Ze zijn geheel "uit de mode" geraakt. Terwijl er andere dingen voor "in de mode" gekomen zijn. Nylon bestond in onze jeugd niet. Nu bestaat er haast niets anders meer, dus ben je genoodzaakt om daar gebruik van te maken. En praktisch iedereen doet dat.

Mode heeft niet alleen met de tijd te maken, waarin we leven, maar ook met de plaats waar we leven. Ik kan zelfs wel zeggen: met het land. Men heeft in de buitenlanden andere zeden en gewoonten dan men in Nederland heeft. Voorzover je het door een buitenlandse reis nog niet met eigen ogen gezien hebt, kun je het weten uit foto's van vroeger en later tijd, die nu iedereen wel eens krijgt.

Doch in ons land is er ook al veel verschil. Elke provincie kent zijn eigen "dracht". Zelfs wordt die "eigen dracht" plaatselijk gevonden. De Friese dracht is anders dan de Drentse. De Zeeuwse dracht is anders dan de Gelderse. In Bunschoten kent men weer een andere dracht dan in Staphorst. In Scheveningen gaat men, als het over "drachten" gaat, weer anders gekleed dan in Katwijk, enz. enz. Deze "drachten" zijn voor de dragers en draagsters, voorzover zij daar nog aan vasthouden, iets heiligs. Kom er niet aan, want dan doe je ergens een aanslag op hun leven. Daartegenover staat, dat als iemand zich in een bepaalde plaats in een bepaalde "dracht" zou kleden hij zichzelf bespottelijk zou maken; ja, in de ogen van velen zelfs een grote zonde zou begaan. Stel u voor, dat ik als geboren Hollander mij in het kleed van een Urker door het land zou gaan begeven, ik kwam daardoor beslist, met foto en al, in de krant, en dan op een voor mij niet voordelige wijze. Ik bedoel maar .....

Over "mode" kun je verder zeer uitgebreid denken. Zelfs wereldwijd! Wij spreken daarom ook wel over de "modewereld". En die modewereld heeft weer een hoofdstad, die noemen we de "modestad". De meesten denken daarbij aan Parijs. Hoewel het daarbij natuurlijk niet ophoudt. Want er zijn vele modesteden. Doch laten we Parijs dan maar voor de hoofdstad houden. De modewereld, met al haar steden, heeft ook een koning. Deze wordt dan de "modekoning" genoemd. Koningen wonen doorgaans in paleizen. Nu, daar is ook al in voorzien: "Modepaleizen" kun je overal vinden. Rondom paleizen staan huizen, grote en kleine. Die zijn er in de modewereld dan ook heel veel: grote en kleine "modehuizen". In de huizen wonen mensen. Dat is in de modewereld ook zo: mannen en vrouwen, kinderen en grijsaards, "modepoppen" worden ze geheten.

De bewoners van de wereld, een stad, plaats of huis, moeten werken. Nu dat gebeurt in de "modewereld" ook. Daarom kom je in de "modewereld" "modeontwerpers" tegen, "modeateliers", "modefabrieken". waar de "modemannen en -vrouwen" de gecreëerde modeontwerpen uitwerken, maken.

Ik weet niet of ik met deze opsomming volledig geweest ben, maar ik geloof toch wel in grote lijnen de "modewereld" u te hebben laten zien.

Wanneer u al deze dingen nagaat dan is er in

deze "modewinkel(s)" nogal wat te koop. Te veel om op te noemen. Voor elk wat wils. Iedereen kan er terecht en iedereen komt er terecht. Of je nu bij C. & A. gaat winkelen dan wel bij 'n zich oud-gereformeerd noemende modezaak, "wereld en kerk", "kerk en wereld" kunnen bij beiden wel wat kopen. Je komt daarom ook in beide soorten zaken beide soorten mensen tegen. En dan geloof ik, dat er bij C. & A. meer kerkmensen komen dan er wereldse mensen komen in een zich oud-gereformeerd noemende zaak, al heeft hij nog zulke goede zwarte kleding en al kun je in een kelderafdeling daar misschien ook wel wereldse kleding kopen. Want C. & A. is toch voordeliger; het gaat bij beiden uiteindelijk om de verdiensten. Het geld speelt door alles heen een grote rol. Niet alleen bij de verkoper, maar ook bij de koper. En als het dubbeltje een rol gaat spelen dan rollen de z.g.n. principes dikwijls onderste boven. Eerlijk is eerlijk.

Wat je in de "modewereldwinkel" te koop wordt aangeboden, dat is te veel om op te noemen. Als ik echter iets noem, ben ik lang niet volledig, doch ik doe dat alleen om u ook daardoor een indruk te geven van wat er op dit terrein niet komt kijken: Herenmode, damesmode. Mode voor de oude vrouw en voor het jonge kind. Je hebt land- en strandmode. Ook spreekt men van mode voor de dag en mode voor de nacht. Mode op het gebied van schoeisel voor de voeten en mode op het gebied van de bedekking der hoofden. Ook op het terrein van de huizen en de meubelen kan men niet buiten de mode om. Want zoals men honderd jaar geleden de huizen bouwde, zo doet men het thans niet meer. En zoals men nu de meubelen maakt, moet men ze kopen, want andere zijn niet meer in de handel, of je moet willen vallen in de handen van een antiquair, en dan ben je helemaal uit! Of: "in"(!)?

Als we tot nu toe over het woord "mode" hebben gesproken, hebben we ons steeds aan de letterlijke betekenis van het woord gehouden. Doch het woord "mode" kan ook figuurlijk worden opgevat.

Zo kunnen er bijvoorbeeld "gebruiken" in de mode zijn. Die zijn ook al weer verschillend al naar gelang de plaats, waar men woont en de tijd, waarin men leeft. Zo zijn op een bepaalde plaats in een bepaalde tijd bepaalde manieren van werken in de mode. Denk maar aan de ambachten. Als je museums bezoekt dan kom je er achter hoe men vroeger het handwerk beoefende. En als het er niet bij gezegd wordt door de gids, die je rondleidt, dan denk je het er toch zelf bij: Dat is nu allemaal "uit de mode". Tegenwoordig doet men het zo niet meer. Men is de ontwikkeling gevolgd en iedereen heeft zich aangepast en is ook op dit terrein in zeker opzicht "met de mode meegegaan". Dat moest ook wel, want als men dat niet zou hebben gedaan dan zou men vandaag, in deze moderne tijd, met zijn "stroomversnellingen", niet meer kunnen bestaan.

Je hebt niet alleen "gebruiken" die op een bepaalde tijd in de mode zijn en daarna weer uit de mode raken, maar je hebt dat ook op het terrein van de "woorden". We hebben nu eenmaal met een levende taal te doen. Dat is met een taal, die aan verandering onderhevig is. Bepaalde woorden, die op bepaalde plaatsen in de mode zijn, worden op andere plaatsen helemaal niet verstaan. Men noemt dat "streektaalen" en "streekuitdrukkingen". Als je als dominee wel eens van plaats verandert dan kom je er achter, dat je in bepaalde opzichten bepaalde uitdrukkingen gewoon moet leren begrijpen.

Zo gaat het ook met bepaalde woorden, die in bepaalde tijden worden gebruikt. Vele manieren van zeggen worden door de jeugd niet meer begrepen. De jongeren bedienen zich van andere woorden dan de ouderen. Je kunt daar "ach en wee" over roepen, de feiten worden er niet door weggenomen. Ook in dit opzicht wordt de mode "gevolgd". Zonder dat men er erg in heeft, neemt men de moderne manier van spreken over. De één meer en de ander minder, maar helemaal ontkomen doet niemand daar aan. En als u er niet van overtuigd wilt zijn, neemt dan eens een boek ter hand, dat driehonderd jaar geleden geschreven is, zonder dat het in de loop der jaren bijgeschaafd is. En u zult ontdekken, dat u moeite heeft om de taal van toen te begrijpen, waarmee dan onweerlegbaar het bewijs geleverd is, dat men in het verleden anders praatte dan nu en dat men het nu anders doet dan toen.

Na zo wat in deze "modewinkel" te hebben

rondgekeken - ik hoop niet, dat het groen en geel voor uw ogen geworden is - gaan we over tot ons volgende punt.

Ds. H.C. v.d. Ent.

VOOR DE JEUGD

Beste Jongelui!
De brief aan Filemon 18

"Ik dank mijn God, uwer altijd gedachtig zijnde in mijn gebeden, also ik hoor uw liefde en geloof, hetwelk gij hebt aan de Heere Jezus, en jegens al de heiligen; opdat de gemeenschap uws geloofs krachtig worde in de bekendmaking van alle goed, hetwelk in u lieden is door Christus Jezus."

Fil.: 4-6

Ik heb de verzen 4-6 nog maar eens volledig opgeschreven. Want, wat de behandeling betreft van de brief aan Filemon zijn we toegekomen aan het zesde vers. Doch om dit te kunnen verstaan, moet het echt wel in zijn verband gelezen worden. En dan is het volgens verschillende schriftverklaarders nog niet eenvoudig. De Heere geve ons echter verstand in alle dingen. Dit mag bij het lezen en onderzoeken van het Woord van God altijd wel in onze bede zijn.

Of dit ook altijd onze bede is, daar moeten jullie maar het antwoord op geven. Ik zeg niet dat dit niet het geval is. Ik geloof dat er onder mijn lezers zijn, die zich het echt wel bewust zijn, dat zij bij het lezen van de bijbel, afhankelijk zijn van de verlichtende werking van de Heilige Geest. Maar of allen dat zijn en of men het altijd is, is een zeer te betwijfelen zaak.

Paulus leidt in de gevangenis een biddend leven. Dat hebben wij nu wel begrepen. En een biddend leven is altijd een profijtelijk leven. Hij bidt voor Filemon en de zijnen. En terwijl hij bidt - zo schrijft hij het in zijn brief - dankt hij ook. Hij dankt God voor al het goede, dat hij heeft mogen vernemen omtrent het geloofsleven van de huisgemeente, die in het huis van Filemon samenkwam.

Als hij in vers 5 gezegd heeft waarvoor hij dankt, gaat hij in vers 6 verder met te zeggen, waarom hij eigenlijk bidt.

Hij bidt, "opdat de gemeenschap uws geloof krachtig worde in de bekendmaking van alle goed, hetwelk in ulieden is door Christus Jezus".

Wat bedoelt hij daar nu eigenlijk mee?

De huisgemeente vormde een geloofsgemeenschap. Door het geloof was men verbonden aan de Heere Jezus Christus en aan elkander. Men had gemeenschappelijk deel aan de Heere Jezus Christus en aan al zijn weldaden. Doch de gelovigen hadden dit ook een ieder voor zich apart. Het geloof is altijd een persoonlijke zaak. Vergeet dat niet. Je kunt het nooit wagen op het geloof van een ander. Daarom schrijft Paulus op een andere plaats in een van zijn brieven: Beproof u zelf, of gij in het geloof zijt.

Doch een gelovige mag ook niet op zichzelf blijven staan. Men moet met elkander in gemeenschap leven. Want men kan elkander niet missen. Het is ten deze net als met de leden van een lichaam. De ogen en de oren, de handen en de voeten zijn aparte leden. Maar ze hebben allemaal elkander nodig. Het beeld, dacht ik, spreekt voor zichzelf.

Dat geloof en die liefde tot de Heere Jezus en tot elkander, hoe groot op zich zelf ook, is geen punt, het is geen zaak om nu maar te gaan zitten rusten. Zo met de gedachte: Wij hebben geloof en liefde tot de Heere Jezus en tot elkander, en nu is het met ons wel in orde. Daar behoeft niets meer bij te komen. Wij zijn klaar.

Er zijn dan wel mensen, die zo redeneren. Dat zijn van die gearriveerde christenen. Je zoudt ze wel „wonderbomen” kunnen noemen. Ze zijn in één nacht volwassen. Doch ik vrees dat ze ook in één nacht weer verdorren zullen. Weest voor dat soort altijd maar bang.

Het is in het geestelijke net als in het natuurlijke. Als een kind geboren wordt, dan is alles er aan, wat er normaal aan moet zijn. Maar ieder begrijpt dat dat kind nog niet volwassen is. Het moet nog groeien. De ledematen moeten nog ontwikkelen. En dat heeft allemaal zijn tijd nodig.

Zo is het nu ook geestelijk. Wat ook in die gelovigen te prijzen is, ze zijn er nog niet. Het geloof is er wel, maar het is nog niet volgroeid. De liefde tot de Heere en tot elkander is er ook, maar het is nog niet volmaakt. Het moet nog uitgroeien, het moet nog toenemen.

En daar bidt Paulus nu geduriglijk om "opdat de gemeenschap uws geloofs krachtig worde".... Het is net als met het kind, om dat beeld nog eens te gebruiken, het heeft kracht, maar het moet nog sterker worden. En dit wordt het alleen wanneer het elke dag weer eet en drinkt en opgroeit, net zolang tot het een volwassen mens is. Je kunt van een kind nooit verwachten, dat het doet wat een volwassene kan, maar je mag wel hopen en bidden dat het kind zover komt.

Zo is het nu ook geestelijk. De band des geloofs waarmede men aan de Heere en elkander verbonden was, moest nog sterker worden. Men moest geestelijk nog meer eten en drinken en opgroeien. Of, om het nog anders te zeggen: Men moest nog opwassen en toenemen in de kennis en in de genade van de Heere Jezus Christus. En dit zou alleen gebeuren wanneer er een nauwe geloofs-gemeenschap met de Heere en elkander zou zijn. Hoe dichter men bij de Heere leeft, hoe nauwer men met Hem omgaat, hoe beter men Hem leert kennen. En als men dat nu gemeenschappelijk doet, des te beter leert men Hem dan ook gezamenlijk kennen. En dat gezamenlijk kennen van Hem, dient dan weer het persoonlijke kennen. Want twee weten meer dan een. Twee zijn daarom ook beter dan een. Want als men samen is, kan de een de ander dienen.

".....opdat de gemeenschap uws geloofs krachtig worde in de bekendmaking van alle goed, het welk in ulieden is, door Christus Jezus". In de gelovigen waren goede eigenschappen aanwezig. Niet dat die uit hen zelf voortkwamen. Verre vandaar. Want in de mens van nature woont geen goed. Daar is niemand, die goed op aarde doet. Maar het goede in hen kwam voort uit de geloofsverbondenheid met de Heere Jezus Christus. Hij is de wijnstok en de gelovigen waren de "levende" ranken. Zij droegen uit de Wijnstok - Christus - vruchten. En dat moest nu naar buiten openbaar komen. Het moest bekend worden. Ieder moest het kunnen zien.

Natuurlijk niet om met de vruchten te pronken, maar opdat de Heere er door verheerlijkt worden zou. Hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt, heeft Jezus eens gezegd, dat gij veel vrucht draagt.

Christus moest in de christenen meer en meer gezien worden. Zij waren immers in de wedergeboorte het beeld van de Zoon gelijkvormig geworden. En dat moest nu bij het opgroeien steeds meer openbaar komen.

Het zal nu duidelijk zijn, dat Paulus met zijn bede de eer des Heeren op het oog had en het welzijn van de naaste.

Dat zijn zaken, die vandaag nog volop gelden. Van elke dienaar van het Woord moet gezegd kunnen worden, dat het hem gaat om de eer des Heeren en het heil van de zondaar. Welke dienaar, als hij zichzelf kent en eerlijk wil wezen, zal zich hier niet moeten schamen? Want ach, het zijn ook mensen, met een zichzelf bedoelend bestaan. Het is een wonder van genade, als zij eens de eer des Heeren mogen bedoelen en het heil van hun medemens.

Dan is men niet tevreden over zichzelf en over elkander, maar dan is er een jagen om te mogen toenemen in heiligmaking. Men is dan dankbaar voor wat er wezen mag, doch een heilig uitzien naar "nog meer"! En dat "nog meer" komt alleen tot stand door middel van een nauw leven. O zeker, de Heilige Geest moet dat alles werken. Maar dat geeft niemand permissie om dan daar maar op te gaan zitten wachten. Want dan komen we in de dode lijdelijkheid terecht. En niemand is daar meer mee gebaat dan de duivel zelf. Die ziet de mens maar graag in de lijdelijkheid, dat is in de geestelijke werkloosheid. Hij kan zelf rustig doorwerken met zijn verwoestend werk. Ik hoop dat jullie ogen daar goed voor open zijn.

Met de wetenschap dat de Heilige Geest het doen moet, mogen en moeten we vragen of de Heilige Geest dat ook doen wil. Niet omdat de Heilige Geest op Zichzelf niet gewillig zou zijn, maar omdat Hij ook een vrijmachtig Wezen is, Die aan mij, arme zondaar, die door eigen schuld verloren ligt, niets verplicht is. Zo kom ik in de lijn van de ware vromen terecht, die door Gods Geest geleid zijn, en gebeden hebben, en nog bidden:

Och schonkt Gij mij de hulp van Uwen Geest! Mocht Die mij op mijn paan ten Leidsman strekken!

'k Hield dan Uw wet, dan leefd' ik onbevreesd;
Dan zou geen schaamt' mijn aangezicht bedekken,
Wanneer ik steeds opmerkend' waar geweest
Hoe Uw geboën mij tot Uw liefde wekken.

Jullie aller vriend Ds. H.C. v.d. Ent
P.S.

Jullie weten natuurlijk wel wat deze twee letters betekenen. Het is niet de aankondiging van een psalmvers op het bekende bord in de kerk. Daar staat Ps. Jullie zien het verschil.

P.S. is de afkorting van het vreemde woord „post scriptum”. Dat zal voor de meesten wel geen vreemd woord meer zijn, maar voor enkelen mogelijk toch nog wel. Daarom even ter toelichting: P.S. - post scriptum of naschrift! Een stukje dus dat er nog bij moet. Het gaat over het volgende. Ik denk aan 1 april! Neen, het is voor ditmaal echt geen grap, maar ernst. Op zaterdag we weer een ontmoetingsdag te hebben te Sliedrecht, in de grote Christelijke Gereformeerde Kerk aldaar. Degene, die deze dagen trouw bezoeken, weten wel waar dat is. Die nog nooit geweest zijn, zou ik op willen wekken toch eens te komen kijken en luisteren. Het is gezellig, leerzaam en samenbindend. En dat is juist datgene wat we als Vrienden van Bewaar het Pand, in deze ontwrichtende tijd, zo hard van node hebben.

1 April ligt nog wel even in het verschiet, maar de tijd gaat snel. Treft daarom tijdig voorbereidingen, opdat wij elkander op genoemde datum in grote getale weer mogen ontmoeten. De Kerk mag gerust te klein zijn, door uw grote opkomst. Dan worden er wel voorzieningen getroffen. Geeft verder acht op de aanwijzingen van de eindredakteur!

BOEKBESPREKINGEN

Ds. J. J. Poort:

WIE IS MIJN NAASTE?

Elk jaar wordt er een boekenweek gehouden. Dit jaar zal dit zijn van 2 t/m 11 maart. Tijdens zo'n boekenweek wordt er bij aankoop van een bepaald bedrag aan boeken een boekje ten geschenke aangeboden. De laatste jaren is er van de zijde van Christelijke boekhandelaren kritiek op die gratis-boekjes gekomen wegens de inhoud daarvan. Dat heeft er toe geleid om een eigen boekje uit te geven.

Bovengenoemd werkje is het boekenweekgeschenk 1978, dat in vele boekhandels gratis te verkrijgen is bij aankoop van f 17,50 aan boeken. De prijs na de boekenweek bedraagt f 4,90. Het boekje bevat vijf praktische oefeningen in naastenliefde, vijf praktijkverhalen, geput uit de ervaringen van de auteur. Ds. Poort is een bekende legerpredikant, die al veel heeft gepubliceerd. Ook dit werkje getuigt van zijn gave om de dingen zo te zeggen, dat je wel moet luisteren of lezen.

Het gaat over naastenliefde. Deze moet gegrond zijn op de liefde tot God als werk van de Heilige Geest. Dat had wel wat meer accent mogen krijgen, vooral in onze tijd, waarin de eerste tafel van de wet hoe langer hoe meer in het vergeetboek raakt en men ook in Christelijke kringen haast niet meer weet van wedergeboorte enz.

De werkgroep Christelijk Boekenweekgeschenk, Korte Tiendeweg 19, Gouda, deed er goed aan met een eigen werkje te komen. Laten zij, die in de boekenweek boeken kopen, dat doen in winkels waar dit boekje te verkrijgen is.

B

UITGAVE VAN DE GEREFORMEERDE BIBLIOTHEEK TE GOUDRIAAN

1. STEMMEN UIT GENEVE, bundel 42. Deze bundel bevat preken van Calvijn over de Godheid van Christus (Johannes 1:1-5), de geboorte van onze Heere Jezus Christus (Lukas 2:1-14) en het lijden van onze Heere Jezus Christus (Mattheus 26: 36-39).

Deze preken zijn in de vorige eeuw al uit het Frans vertaald in onze taal uitgegeven. Vermoedelijk zullen niet veel mensen de beschikking over die preken hebben. Daarom is het toe te juichen, dat zij nu opnieuw verschenen zijn.

2.STEMMEN UIT WITTENBERG, bundel 33. In deze bundel hebben we een vervolg van Dr. H.F. Kohlbrugge: Vragen en antwoorden tot opheldering en bevestiging van de Heidelbergse Catechismus.

De uitgeefster zegt: De Catechismus van Kohlbrugge ademt dezelfde geest als de werken van Luther en andere Reformatoren, dus durven we dit alles gerust opnemen in de Wittenbergse Stemmen.

Het is bekend, dat Kohlbrugge sterk verbonden was aan onze catechismus. We zouden willen zeggen: neem en lees.

De bundels kosten f.4.- per stuk.

B.

PLAAST UW FAMILIEBERICHTEN IN „BEWAAR HET PAND”

TERUG NAAR DE NATUUR

De natuurgeneeswijze neemt een steeds grotere plaats in en geen wonder wanneer U de fantastische resultaten verneemt van hen die één van de meer dan 40 verschillende kruidenrecepten bestelden, o.a. maag, maagzweer, niersteen reumatiek, gewrichtsreuma, schildklier, slapeloosheid, suiker, spataderen, vermagring, zenuwen, enz. enz.

Alle soorten zijn verpakt in kuren voor een maand

à f 12,50

(verzendkosten inbegrepen).

Vermeld wel duidelijk welke soort U wenst.

Drogisterij SIKKING

Barrevoetestraat 5
Haarlem
Tel. 023 - 312882
Giro 190609

Voor bijbels, boeken en

muziek

is LINDENBERG uniek!

Grote voorraad

Snelle levering

ook van de allernieuwste uitgaven

**Lindenberg's
boekhandel**

Slak 4 - 8 (postbus 4209)

ROTTERDAM 16

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnummer)

HOTEL

DREYEROORD -
OOSTERBEEK

Telefoon 085-333169

Het hotel waar mevrouw zich „uit” - en mijnheer zich „thuis” voelt.

Voor al Uw

★ BOEKEN

★ BIJBELS en

★ PSALMBOEKEN

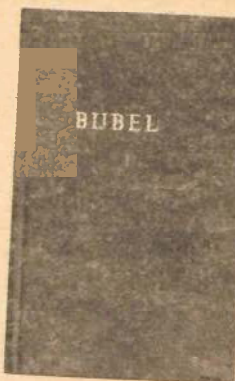
Beleefd aanbevelend

BOEKHANDEL

VAN LEEUWEN

POSTBUS 39, URK - TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1531

Zoekt U alleen verantwoorde boeken
Kom dan bij boekhandel Kool zoeken

Dus niet langer gezocht,
Daar al uw boeken gekocht.

Wij leveren en verzorgen gaarne al uw in-
tekeningen van al uw

★ Boekwerken - Bijbels - Psalmboeken, (uitsluitend Statenvertaling) - Houtbrandteksten - Tegels - Houtsnijwerk - Boekenleggers, enz. enz.

UITGEVERIJ - BOEKHANDEL

KOOL

Stationssingel 50 - Veenendaal - Tel. 08385 -

13978 - Postbus 177 - Antwoordnummer 77

Giro 280572 - Bankrek. Rabobank Veenendaal

Rek. nr. 36.51.10.191.